

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adtnak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyestartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félre 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér sora 15 kr.

A közigazgatási bizottság február 12-iki közgyűlése.

B. Kemény Kálmán elnökelt a gyűlésen, melyen először az alispán tett jelentést Teleky József alvinczi főszbíró elhaltáról, megjegyezve, hogy a szbírói pénzkezelésre nézve elszámolást rendelt el. A kereskedelmi miniszter be nem jelentett révjogokra tárgyalásokat rendelve el, az erre felhívó alispáni intézkedés ellen a cath. püspöki iradalom fellebbezést adott be, mi elutasított. Gr. Teleky Á.-nak egy vízvezetés engedélyzetett, a n. enyedi patak szabályozási tárgyalásra pedig az alispán és tiszti ügyész küldettek ki. A főjegyző pár nőtülési engedély iránti kérést s kihágási fellebbezést adván elő, a kir. pénzügyigazgató olvasta fel jelentését. E szerint az influenza két derék tisztviselőt: Rend Dénes és Bokor Mózes számtiszteket ragadta el. Helyük Mathesz Józseffel és Prediger Jánossal töltetett be, ez utóbbi helyébe a nagyenyedi kir. adóhivatalhoz Orosz Virgil neveztetett ki. A pénzügyorség 52 egyénből áll; 8 hely még betöltendő. — Folyó évre kivettett 299 542 forint 84 kr földadó, 58 339 frt 62 kr házadó. A keresetadó kivétele is belet tejezve. A megye területén levő 5 szeszgyár működésben volt. A regale adó az egész megye területén, Henningfalva kivételével biztosítva van 221.800 frttal. A hátralék kimutatás szerint január hó végén tartozás volt egyenes adóban 787.308 frt 53 kr., befolyt 19 687 frt 89 kr. — Hadmentességi díjban befolyt 272 frt 87 kr.; tartozás 57 884 frt 42 kr. — Fogyasztási adóban befolyt 3450 frt 6 kr. Illeték egyenértékben befolyt 276 frt 67 kr, tartozás 24 068 frt 51 kr. Bélyeg és jogilletékben 6287 frt 64 kr, fizetett; tartozás 186.005 frt 55 kr. Kétségtelenül nagy munkát fog adni e nagy összegek egy részének felszedése; de az is bizonyos, hogy a tartozás rovatába számos felhajthatlan tétel van, melyek leírását kiválóan szorgalmazni kell. Számos pénzügyi darab elintézése után az árvászeki elnök tette meg jelentését, melyek szerint a megyei árvászeknél. 11.160 gyámolt és 186 gondnokolt nagyenyedi árvászeknél 348 gyámolt és 9 gondnokolt. Gy. Fehérvárt 671 gy. és 2 g., Abrudbányán 134 gy. és 6 g. Vizaknán 400 gyámolt és 19 gondnokolt ügyét vezetik.

A kir. építészeti hivatal főnöke jelentése szerint az államuton s a törvényhatósági utakon közlekedési akadály nem fordult elő. A csombordi hidnál a Maros, hirtelen áradása sok kárt okozott 3 ezölőperő gép elsodrásával; most foly ismét a munka. 46 ezölőp van leverte. A torozkói uton is volt némi rongálás, de az helyreállított. Több munkatartozás leírása, vállalatok leszámolása után kir. tanfelügyelő tett igen részletes előterjesztést az 1888/9. tanév eredményeiről, melyet ismertetni fogunk. Több iskola költségvetése s ezek közt a nagyenyedi polg. iskola ügyének elintézése után a kir. ügyész és a betegsége orvoslása miatt Budapestre utazott dr. Magyar Károly főorvos jelentése olvastott fel.

Az egészségügy januárban kiválóan kedvezőtlen volt az influenza miatt, mely Nagyenyeden december 15 én kezdett mutatkozni s az egész megyében rohamosan elterjedt úgy hogy Nagyenyeden, 3 000-re, Marosujvárt 430-ra, Verespatakon 400-ra, Zalathán 83, Abrudbányán 77-re, Diódon és Csákyán 80-ra ment az orvosi segélyt igénybe vettek száma. A halálozás, mely az influenza folyt beállott tödőblov következménye volt, nagyon emelkedett, így pl. a 4 read. tan. városban összesen 58-an haltak meg, 22 többen, mint decemberben s a megyei kórházban ápolat 104 beteg közül 9 halt el.

A társadalom minden rétege s minden községben meg volt támadva s talán a kisebb gyermekek maradtak még leginkább mentesek. Jelenleg a betegség mindenféle színű féltben van. Más betegségek meglehetősen szűnelték; Kanyaró A.-M. Váradján 20 esetben — 2 halálos, hólyagos himlő Czintosou 5 esetben — 4 halálos, vörheny Csákyán és Diódon 12 esetben — 2 halálos, ronsoló toroklok Asszonynépén 2 esetben — 2 halálos, fülömirigylob Abrudbányán szörványosan fordult elő.

A gyűlés után egy árvaügyi fellebbezést tárgyalat az allbizottság s ezzel a tagok szétoszlottak.

Az Emke igazgató választmányi ülése.

F. hó 12-án 3 órakor folyt le az Emke igazgató választmányi ülése a városház nagytermében. gr. Bethlen Gábor elnök betegem jött le a Biasini szállóból, hol mult hó 17 ike óta fekdűt. Agy ülést ő vezette, Sándor József

ötikárt, ki szintén beteg, Merza Lajos főpénztáros helyettesítetteti

A jegyzőkönyv hitelesítése után Merza Lajos főpénztáros tett jelentést a főtitkári iroda mult havi működéséről. E jelentésből közöljük a következőket:

Az összes mult havi jegyzőkönyvi határozatok el lettek intézve. Szentes város polgármesteréhez 2 izben átirat ment a fiók megalakítása ügyében szzal a javaslat, hogy a megalakulás idejét márcz. végére helyezze át. A kereskedelmi miniszterhez válasz ment a balászfalvi iskolának adott segélyt illetőleg elfogadván, hogy a gondnokságba az üzletvezetésnek egy központi közege is beválasztassék. Ugyancsak ez ügyben a magyar állam vasutak igazgatósága felkérte, hogy a segélyek kiutalásával az egylet ne közvetlen a központtal, hanem a helyi üzletvezetőséggel érintkezze. A marostordamegyei választmány megtartotta évi közgyűlést, a betérjesztett kimutatások szerint a 25 százalékból e választmánynak 572 frt 11 kr. megtakarított pénze van. A lobogó alapra mindig jönnek a gyűjtések, legujabban Szabocsmegye alispánja küldött 208 frt 6 kr., Ungvármegye alispánja pedig 397 frt 55 kr. — Kolozsvár városnak a megkötött szerződés értelmében vashidi kölcsön fejében, mint második részlet 20000 frt lett fizetve, a kamatok jan. 14-től folyósítva vannak. A kölcsönösszeg törlesztése évi decz. 16-tól kezdve 5000 frtos részletekben történend.

Rád Ödön nagyváradi ügyvéd értesítve lett, hogy a szamosújvári közgyűlés jogtanácsosnak választotta meg. Ugyancsak Radl Ödönnek köszönőirat küldetett, hogy a Végh Jánoséle hagyaték ügyét elintézte és a felmerült tetemes költségeket a sajátjából fedezte.

A balászfalvi járás főszolgabírája egy községben Raifeisen-féle szövetezetet akarván felállítani, megfelelő ismertető prospektusokat küldött. Mit követésül ajánlunk.

A nagyenyedi répaczkorgyár birtokainkon termelésre szolitván fet és szerződési ajánlatokat tevén, mint oda tartozó ügy át lett téve az algyógyi birtokintéző bizottsághoz.

Uj alapító tagok lettek dr. Kovácsi Sándor Budapestből, atyja emlékére 100 frttal, a debreczeni kereskedők társulata szintén 100 forinttal.

TÁRCZA.

Emlékezés Nagyenyed pusztulására.

(1849. január 8.)
Szilágyi Farkastól.

Január 2-ik és 3-ika is siri csendben multak el. Prodn ismeretes fehér lován. Felenyedről, hol rendes főhadai szállása volt, hadsegédei kíséretében naponként belovagolt Enyedre.

A mint szokott szállására megérkezett; a városi tanács kötelességének ösmerte őt mindannyiszor testületileg felkeresni, előtte tisztelni. Tisztelgés után, a a térparancsnok elnöklete alatt megbeszéltek a város folyó ügyeit s azokat úgy, a mint lehetett elintéztették.

E közben egy hir indult meg a városon és szállott tovább és tovább, mely azt suttogetta, hogy az Enyedet körül özőnlő oláh táborokat vezénylő körökben elhatározott dolog Enyednek felulása, mi a göröghitűek karácson ünnepe fog megtörténni.

Ezt főleg a hely Enyeden lakó oláhok sugdosták s akadtak közöttök olyan nemesebb észűesek is, kik gazdájokat*) felkeresvén, a szárnyaló vész hirt velök jóakarattal közölték s egyidejűleg figyelmeztették, hogy innen meneküljenek, mert ros dolog van készülöben.

Egy Molnár Sándor nevű, tisztességes és beesületes ember volt akkor Enyeden a görög kath. lelkész. A Várszegetében lakott, a temetőbe vezető bejárattal átellenben. Aligha nem Molnáréktól szívárgott ki ezen vész hir ép azon ok miatt, hogy ki teheti magyar ember Enyedről meneküljön. Tény, hogy Molnár az többeknek mondotta. Mondotta például Kerekes Sámuelnek és Török Ferenczénél szül. Veress Zsuzsánnának**)

*) Az Enyeden akkor lakott oláhok, csaknem kivétel nélkül szellérek voltak,

** Horváth József szives közlése alapján.

Magam is hallottam ezen leverő hirt suttogetni. Volt S. Józsefének egy Kosztán nevű darabontjuk, fiatal oláhlegény. Ez szokta hordani családunknak a híreket, melyek az oláhok között sugdostattak.

Ez a Kosztán eme véságos napok valamelyikének estéjén urnőjéhez eképen szólott: „Damna; pentru Dumnedu mergea de aicia unde putea merge, ca Aiudu peste pucina vreme arde“. (Asszonyom! az isten nevére kérélek, menjetek innen merre mehettek, mert Enyed rövid idő multával égni fog.) Beszéltek a vidéken is. Egy oláhlapádi Pajusan Vaszi nevű oláh ember eme napokban megjelent Butyka József enyedi polgár házánál és azt mondotta: meneküljetez innen valamerre, mert Axentitől parancsnok van, hogy a várost pusztítsuk el.* Természetes, hogy az ilyen híresztelések a különben is igen magas fokon álló rémületet még növelték Enyeden.

Prodn, kinek füléibez szintén eljutott e hir, bizalmasabb emberei előtt határozottan tagadta, hogy az Enyedet környező oláhtáborok vezénylő körökben ilyen értelmű megállapodás jött volna létre.

Hivatkozott január 1-én a város tanács előtt tett nyilatkozatára s az illetőket megbizta, hogy nevében jelentsék ki, miként ez a hir csak koszabeszéd; minden tényleges alapot nélkülöz s igyekezzenek a polgárság aggodalmát eloszlatni.

Az Enyedet körül özőnlő oláhtáborok vezénylő körök, 1849. január első napjaiban hoztak-e hivatalosan Enyed felulását tárgyaló határozatot vagy nem hoztak, nem tudom. Azt hiszem nem hoztak.

Nem hoztak pedig azért, mert nem volt szükség, hsgy illet ujabban hozzanak. Nagyenyed elpusztítását elhatározták az oláhfelkelést vezető férfiak már akkor, mikor a magyar alkotmány elleni lázadásuk kezdetét vette. Csek a kedvező alkalomra vártak.

Ez nem is volt titok.

*) Viskolczy Henrich Jegyzetei.

Optimosmus kellett ahhoz, hogy hidje valaki, miként azért mert Enyednek katonai büne nincs, azt a felkelő oláhság megkiméli. Megkiméli ezt az általa erősen gyűlölt magyar várost az a fegyveres néparadat, mely az erdélyi „Hegyalja“ magyarságát kereset kinzások között legyilkolta, hajlékait leégette; mely az ártatlan bányavárost Zalathnát, a kis székely várost. Felvinczet temető talpából feldulta, mely még a 8—10 ezer magyarajku lakossággal bíró Torda város felulását is komolyan tervezte.

Megkiméli Enyedet, melyet egyedüli akadályul tekintett és tekint ma is, hogy Alsófehérmegye oláhvármegyévé nem lehet; mely iránti gyűlölet a Hóra világ óta az alsófehérmegyei oláhok között nemzedékről nemzedékre szállott ennek égető tüze a vezetők által mesterségesen élesztett azért, mert akkor is Enyed állotta útját, hogy a porlázadás tüze a havasokról a Maros és Küküllő mentére át nem esaphatott; megkiméli Enyed, honnan kiindult magyar csapatok, 1848. őszén, a felkelő oláhtáborokat több rendben szétverték, Muzsinát a tiszta oláh községet felégették; megkiméli Enyed az erdélyi magyarság emez egyik erős őrbástyáját, szeme fényét. Megkiméli egy olyan fegyveres néparadat, mely az erdélyi magyarság kiirtását tűzte feladatául; melynek a katonai noblesseről fogalma sem volt; megkiméli akkor mikor hatalmában áll, hogy megsemmisítse, régóta táplált bosszuját rajta kiöntse, hogy ezt hidje valaki, ahhoz valóban nagy adag optimizmus kellett.

1848. november 8-ig Nagyenyedet nem dulhatták fel, mert ezideig az alkotmányos magyar kormány csapatai védelmezték. Ezen időtől 1849. jan. 1-ig azért nem, mert rendes es. katonaságból álló helyőrséget birt. Csak miután a es. rendes katonaság január 1-én kivonult, jött meg az alkotom, hogy a felkelő oláhság Enyed ellen régóta táplált bosszu tervét keresztül vigye, a mint hogy keresztül is vitte.

Azt hiszem, hogy 1849. január 1-én innen csak az időre nézve történt megállapodás, mikor Enyedet meg-

Ugyancsak Marza Lajos főpénztáros tett jelentést a pénztár állapotáról, e szerint január havi tiszta bevétel 5268 forint 11 kr. volt, az összes vagyon pedig 445.824 frt 33 krt tesz.

Hosszas éljenzés kíséretében olvastatott fel azután Róck Pál tiszteleti tag levele, melyben köszönetét fejezi ki, hogy a közgyűlés őt tiszteleti tagnak választotta.

A honvédelmi miniszter leirata, melyben elengedi a népfelkelési vállalkozás alkalmából felmerült 659 frt 24 kr szállítási díjt, örvendetes tudomásul vétetett és a miniszternek a kegyességért köszönet szavaztatott.

A debreczeni fiók alakulásáról a jelentés a választmányban kedvező hatást gyakorolt. Köszönet lett szavazva a városnak a fejedelmi fogadtatásért, az intéző köröknek a fiók elölmunkálataiért és a küldöttség tagjainak a megjelenésért.

A választmány a maga részéről is hozzájárult azon határozathoz, hogy Nemes Kálmán Béla fia nevére tett 1000 frtos alabiványért köszönő irat küldessék.

A magyar igeni leányiskola gondnoksága be-terjesztette múlt évi számadásait, melyek rendben levőknek találtatván, elfogadtattak. A pénztár könyv alakiságára vonatkozólag megbízott az elnökség megfelelő utasítást adni.

Végül az elnökség, illetőleg direktorium felhatalmaztatott, hogy az algyógyi jószágigazgatói kérdést időközben is ejtintzhesse.

Ezzel a gyűlés véget ért.

Ifjusági bál.

Csak azt szeretném tudni, van-e még az Isten szép napja alatt olyan peches ember mint én? Már én legalább nem hiszem. Mert teszem fel, ha én ma este valami szép dolgot összeizzadok, hogy holnapután próbára tegyem vele valamelyik lap türelmes olvasóit; szent, hogy holnap reggel a szolgám nagyszerűen alkalmasnak találja arra, hogy tüzet gyújtson vele. Vagy ha, teszem fel, nem ügyelvény magamra, igen mélyen találok bele nézni némelyes szép szemekbe s ez a kis huszárab itt a balfelelmen, rugdosni kezdi az oldalamat; szent, hogy azoknak a szép szemeknek tulajdonosa vagy már választott magának „szébbet is jobbat is”, vagy pedig azt gondolja: „édes lesz ott megpihenni, odalenn majd nem fáj semmi” s itt hagyja azt a csunya világot s nem gondolja meg, hogy tán marad itt valaki, a kinek fájni fog az, hogy neki „odalenn már nem fáj semmi”.

De mit tartozik ez ide? Ördög vigye a káros embert, hogy mindig őt másokat a maga bajával s rontja a vig farsangi hangulatot.

Hanem mégis, hogy visszatérjek az előbbi témára, akkora pech nem ért még, mint a múlt hét szombatján. Mert hát nem pech az, mikor az ember azzal a biztos kitarással gazdagodik az ismerete t. i. tanuja lesz egy bál rettenetes bukásának. Milyen élvezet lehet az. A bálanya trónusán boros arccal, az elnök lecsüggesztett

rohanják és feldulják. Megállapodtak pedig ép a görög hitűek karácsonyában.

Megjelölte azt az időt Axenti Xezevus, Prodán megkérdezése nélkül.

Semmi kétség nem fér hozzá, hogy Nagyenyed feldulása Prodánnak rs kedvenc terve volt egyéb okoktól eltekintve már csak azért is, hogy Muzsináért bosszút álljon.

Krizsán Miklós Kovács, Prodán házigazdája Enyeden, a katasztrófa előtt napokkal mondogatta, hogy úgy fog ögni Enyed, mint égett Muzsina. Ezt pedig Prodántól kellett hogy hallja, mert ilyen kifejezéssel élt még Prodán mint látni fogjuk a katasztrófa éjében is. De az a feltevés a valószínűségnek alapját éppen nem nélkülözi, hogy Prodán miután Enyed térrparancsnokává lett s ez által ambíciója rézben kielégítést nyert, ha csak tőle függ, Enyednek már megtegyelmezett volna. Ő alapjában nem volt rossz ember. De hogy Axenti Xezevus kimélje Enyedet, mikor azt körmei között lenni tudta, ez még feltévesnek is képtelen valami volt.

Az is valószínű, hogy Prodán tudomásal birt arról, hogy Axenti az oláhok karácsony ünnepén Enyedet meg fogja rohanni, de tagadta ilyen szándék létezését, mert hitte, hogy sikerülnie fog megakadályozni.

Tény, hogy január 4-én kezdődőleg az Enyedről való menekülést nem gátolta. Sőt még az ellen sem volt kifogása, hogy az enyedik gyűlést tartsanak, mikor a város szorongatott helyzete s a veszély elhárításának módja nyilvánosan megbeszélte. Nem szerette ő Axentit s Axenti sem szerette őt. Bántotta Prodánt az is, hogy Axenti Enyed megrohanásának idejét az ő megkérdezése nélkül állapította meg.

Axentit megbántotta az, hogy az elvonuló Vardéner, Enyed térrparancsnokságának tisztével nem őt, hanem a szelidebb lelkületű Prodánt bizta meg, kinél pedig Axenti magát sokkal több embernek lenni képzelte s ki Vardénernek ép úgy keze ügyében lehetett volna, mint Prodán,

fővel s a rendezőség hosszú orral, valami nagyszerű látványt nyújthat.

Nem kívántam rosszat a rendezőségnek, meg az ifjusági pénztárnak, isten látja lelkeket, de latba vetve a körülményeket, nem lett volna csuda, ha meg is történik. Az egész világ most épül az influenzából, a pénz betegségből még mindig nem tudott és nem is fog soha de hát ez farsangos időben nem igen számít. A leányos apákra nem vigasztalás a bál költsége megtakarítása, mert hát tudni való, hogy annál jövedelmezőbb befektetés nincs. Ismerkedés, parthie, házasság s aztán ördög vigye a pénzt, csak hogy nem kell többet kiadni bál ruhára. Mert hát akármiképp eszünk csavarjuk a dolgot, a bálnak mostanában egyetlen és főcélja marad a házasság közvetítés. No most kérem, ha ez a főcélja hogyan várjon az ifjusági bál közönséget? Mikor megy annak a rendezősége parthie. — Ur Isten! — számba. Ezért bukott meg Budapest is a jogászbál. Egész más volt régi időben, Akkor azért mentek az emberek a bálba, hogy mulassanak. Ma már okosabbak a papák és nem dobják ki a pénzt minden ostobaságra.

Ilyen gondolatokkal tépelődve mentem fel a bálterembe. A rendezők arca csak úgy ragyogott. Szegény fiúk — gondoltam — ha tudnátok mi lesz ennek a vidámságnak vége? De nem szóltam semmit, hanem vártam, vártam, Lassanként gyűlni kezdett a publicum s a rendezőség arcán még fokozottabb mértékben ült ki a megalégedés érzete. Hát még midőn megjelent a bálanya, Kovács Gyuláné az ő jószágos, mosolygó arccal, akkor volt még öröm s lelkesedés! En tudom és meg vagyok róla győződve, hogy az az öröm, az a lelkesedés, mely jöttét fogadta, szívből jött bizonyára s az éljen önkéntesen tódult mindenki ajkára. Mit tudom én, mint folyt le a tisztelgés, mit mondott Nagy Lajos tanár, a bizottság elnöke, én csak azt a fennkölt jószágos arcot láttam és megértettem, hogy az influenza, meg a nem parthienak való rendezőség dacára, miért volt olyan népes a bál s miért mulatott mindenki olyan önfelédten, számítás nélkül és önzetlenül, hogy a lelke is kaczagott belől. En bizon nem számítottam meg, hány pár tánczolta a négyest, hanem azt tudom, hogy a ki ott volt, egy kedves emléket vihett magával és őrizhetett meg: egy boldog mulatság emlékéit. Ime itt adom a jelenlevőt (bizonyára mind) szépek névsorát: Andrási Berta (Alvinc) Binder Margit (Alvinc), Czirner Laura, László Kornélia, Lőrincz Klára és Lujza, Ludvig Olga, Makkai Margit, Nagler Matild, Orbán Juliska (Asszonynepe), Péterfi Etelka (Alvinc), Szabó Kata (Kolosvár), Török Gyöngyike és Winkler Flóra.

Referens

VEGYES HIREK.

— **Báró Kemény Kálmán** főispánt ő Felsőge cs. és kir. kamarássá nevezte ki. Ő méltósága ezen kintintéséhez fogadja mindnyájunk legőszintébb szerencsekívánatait azon óhaját mel-

mert hisz eme napokban táborával ő is Enyed közelében táborozott.

Sőt meggyőződése, hogy Prodán nem bánta volna, ha a Tordán állomásozott magyar csapatok Enyedet felmentik, mely esetben ő ellen állat aligha fejtett volna ki, csak hogy Axentinek Enyed feldulásában ne teljék kedve.

Hanem engedjük beczólni a tényeket. Január 4. és 5-ike némileg mozgalmal napjai voltak Enyednek.

Eme két napon a kihalt utcák enyedi polgárokkal megnépesültek s a megszokott siri csendet tanácskozások s itt már rég nem hallott üdv rivalgások zaja váltotta fel.

Negyedikén délelőtt hagyták ide Enyedet szekerén, a rendes országoton utazva Ungerpek János városi orvos, Veres Bálint ügyvéd, továbbá Jeni Elek és Horváth József alsófehérmegyei birtokosok. Nem bántotta őket az uton senki Az nap megérkeztek Tordára.

Ugyan e napon délután O. Veress K. ügyvédkezdemenyvezésére folytán a városban még létező értelmiség tagjai közül többen tanácskozássra gyűltek össze a városházához. Beszt vettek eme tanácskozásban a városi előjáróság tagjai is. Tárgya igen természetesen a volt, hogy az adott rendkívüli viszonyok között, a veszélyben forgó város megmentése érdekében mi lenne a leghelyesebb teendő.

Abban állapodtak meg, hogy másnap induljon egy küldöttség Tordára, mely Eglostein Albert báró honvédezedést, mint Torda város és vidékének térrparancsnokát kérje fel, miként a Torda vidéki oláhoknak a magyar csapatok általi üldözését és gyilkolását azonnal szüntesse be, mert ellenkező esetben Enyed az oláhok boszujának áldozatául fog esni s a január 1-én fogságba vitt 19 kezes is le fog gyilkoltatni a császári katonaság által. E volt a nyilvános megállapodás, a valódi, de titkolt pedig az, hogy Czecc honvéd ezredestől kérje Enyed felmentését.

A küldöttség vezetésével Horváth István városi fő-

lett, miszerint a közügyek terén annyi sikerrel s oly fáradhatlan kitartással tanúsított buzgalma, mindég a legszebb eredményt mutassa fel megyénk javára.

— **Kinevezés.** Főispán ő mlga Damó Vilmos verespataki főszolgabíró alvinczi, Frits Vilmos nagyenyedi j. szolgabíró verespataki főszolgabíróvá, báró Bánffy Kázmér közíg. gyakornokot nagyenyedi j. szolgabíróvá helyettesítette.

— **Dr. Magyar Károly** lapunk társszerkesztője f. hó 12-én szerdán, egészsége teljes helyreállítására végett, Budapestre utazott. Ott időzése pár hétre fog terjedni.

— **A Bethlen főiskola vonós zenekara** márcz. 8-án fogja Zajda János, zenetanár, karnagy vezélése alatt sokat ígérő hangversenyt megtartani. Az előkészületek már javában folynak s bár még ez alkalommal teljes műsort nem tudunk közölni, de mint ritka s kiváló élvezetet nyújtó mulatságra a legnagyobb örömmel hívjuk fel olvasó közönségünk becses figyelmét, annyival is inkább, hogy az estély programja a legválogottabb műértők szerepléséből van összeállgatva, mely a feltétlen sikernek egyedüli biztosítéka s másfelől a bójtben — előreláthatólag egyedüli mulatság ez lesz, melyen az elmulasztottakért kárpótlást venni leszünk utalva.

— **Nekrológ.** Gelei Kálmán kir. járásbíró és gyermekei Kálmán, Juliska; öz. Gelei Józsefné, Elekes Erzsébet öz. Kelemen Lajosné, Elekes Papi férje Ikrich Arnold és gyermekeik, Kalcher Katinka férje Szabó Gábor és gyermekük, Gelei Gyula neje Bene Ida és gyermekük, dr. Gelei József, dr. Gelei Lajos és gyermeke, mint az idvezült férje, gyermekei anyósa, testvérei és soggora, valamint a közeli és távoli rokonok a rájuk maradt gyász fájdalommal tudatják, hogy Elekes Károli n. fér. Gelei Kálmáné élete 46-ik és boldog házassága 23-ik évében f. évi február 7-én reggel hosszas szenvedés után megszűnt élni. A megboldogult hült tetemei f. évi február hó 9-én d. u. 3 órakor tétettek a szokásos unitárius szertartás után a családi sírkertbe örök nyugalomra.

— **A királyi táblák** leendő székhelyeit a kormány körökben eddig titkolják. Az erdélyi részekben csak egy királyi tábla lesz. Ennyit lehetett meg tudni, de hol lesz azt nem mondják, hanem sejtetik. A táblák rendezése alkalmával Oberschall Adolf kir. táblai elnöknek régi ohaja teljesedni fog és megfelelő magas állásba fog a kuriához kivneveztetni.

— **Kókán János ügyében** a törvényszék 3-n végezte be a tárgyalást. Kókánt hivatali sikkasztás miatt 4 és fél évi fogságra ítélte a bíróság. Egy félévet a vizsgálati fogságba be fognak számítani. Az ítélet ellen ugy Kókán, mint a királyi ügyész fellebbeztek.

— **Nyilvános számadás.** A Bethlen-főiskola ifjusága által f. hó 8-án rendezett bál összes jövedelme volt 295 frt. 60 kr., az összes kiadás 158 frt 63 kr, így tiszta jövedelemnek marad 106 frt. 97 kr. Felülfizeti sziveskedtek a következők: Kovács Gyuláné ő nagysága, mint ladypatronesse 100 frt, gróf Bethlen Bálint (Gyères Szentkirály) 50 frt, Nagy Lajos, gróf Bethlen Pál (Bethlen) Müller

jegyző bizatott meg, tagjaiul pedig megválasztattak: O. Veress Károly ügyvéd, Vajna Antal főiskolai tanár, Basa Mihály enyedi ref. pap, Zoltán János, ügyvéd, Lukács Ágoston gyógyszerész.*)

Ugyan csak e napon a ref. egyháztanács is ülést tartott Basa Mihály lelkész elnökelete alatt s elhatározták, hogy az egyház levéltára és szentedényei a várbeli ref. papi lakból szállíttassanak a luth. paplakba s megőrzés végett adassanak át akkor enyedi luth. lelkész Keuel Istvánnak. A levéltár és szentedények átköltöztetése még az nap este meg is történt s a derék öreg luth. lelkésznek át is adattak, ki azokat eme szavakkal vette át: „Ne féljete, ha én életben maradok levéltáratoknak és szentedényeiteknek nem lesz bántódás.”

A küldöttség 5-én reggel indult Enyedről. Csatlakoztak hozzá olyanok is, kik nem voltak tagjai és pedig: Veress Mózes városgazda, Keuel Károly órász, Basa István csombordi ref. pap, Málnási József ref. énekevezér, Gajzágó Antal kereskedőe Kádár János gazdatiszt, Vajna István gazdatiszt, Fodor Miklós iparos polgár, egy szabalegény s még néhányan mások is. Összesen 20—25-ön indultak ez alkalommal Enyedről Tordára.

Az elindulásról egyik szemtanu Vajna István eképen szól: „A küldöttség 5-én reggel a mostani új városháza előtti tere gyűlt össze.

Két szekeren akartak elindulni. Mig a küldöttségi tagok a kintűzött helyen megjelentek, előállott még 5—6 szekér, ezek között az enyém is. Mindenik szekeren 3—4 ember foglalt helyet, felfegyverkezve t. i. olyan fegyverrel a milyen volt. A jó 46-beli kulacs borok sem maradtak el, lévén mindenik szekeren 3—4 ilyen.

En, kinek legjobb lovaim voltak, szekeremmel legelőll állottam, melyen öten jöggallunk helyet u. m. Gajzágó Antal, Basa István csombordi ref. lelkész, Kádár János gazdatiszt, én és a kocsis.

*) Keul Karoly szives magánközlése alapján.

Mihály 5—5 frt. ifj. (csontfalva), id. Gra. Bisztricsány Lajos, Munkács Zsigmond Farkas (Obrássa), 2—2 frt, Totfalusi dr. Kovács Ödön, d. — Ilva), Gyárfás A. br. Bánffy Kázmér, Bőjthe Zsigmond, K. 60 kr. Benedek K. ifjuság nevében hál. Károly r. biz. aleln.

— **Nyilvános** temetkezési egylet rendezvén, ennek 15 kr volt, maradt Bedőházi Béla 1 frt, van Jakabné 1 frt, jegyző 50 kr. boesi Károly 10 kr. Deu levők jegyeiket meg szolgabíró 50 kr. K. kr. öz. Fábán József Róbert k. jegyző Mihály 1 frt. Holló Sándor Gy.-fehérvári köszönetünket nyilv. kezéni egylet nevében és Szabó János, re

— **A leg** zöket írja: A hazánkfiának a hirneves árusz árjegyzeke. Hal sokoldalúságáról e katalógus gazd. üzleti elvei és meg érdekes öregek, szegé nek. Az egyeze találja ott szük mint minden á oldalszám való mint 100.000 kinek ingyen é Itt található a női és gyermek munkáskönyv szá selyem, atlasz, gyermekfehérne és vadászszeköz kendők, tricót, férfi- és női kézők, asztali illatszerek és sz kosztümök, tavas derékfűző, bu erőszeközök, e plaidok, hálók

Nagy töm szegytűve, mel kívánatai között Torda felé.

A legcse és baj nélkül kecségtetve, ho katonaságot ny Prodán e akadályozták, gást sem.

Az édes kablét boldogito dáról magyar ka kiábrándulásba Tordán levő eny még az nap ti adta Nagyenyed helyzetét s körsága alatt álló külajón Enyed Czeccet a esdeklése megl köidöttségnek ig de nem segíth hogy a parancs Tordáról sehov rendeli.***)

A küldöt foglalta s azt kormánybizos mére adott ko Nagyenyed m folyt.***)

*) Vajna
**) Vajna
***) Lásd veszedelme 1848

Mihály 5-5 frt. ifj. dr. Szász Károly 4 frtot. Nagy András (Karát csónafalra), id. Graef János 3-3 frtot. öz. Veress Miklósé öngsa, Bisztricsány Lajos, Samblér Domokos (G. Mesterháza), Hegedűs János Munkácsi Zsigmond, Orgenás Zsigmond, dr. Jeney Elek, Zalányi Farkas (Obrázsa), Tóth Miklós, Török Bertalan, id. Gáspár János-2-2 frt. Tothfalusi János (Gyeye) 1 frt 50 kr. ifj. Gáspár János, dr. Kovács Ödön, dr. Bartók György, Bodó Károlyné öngsa (Palota - Ilva), Gyárfás Albert (Bethlen), Józsa Zsigmond, Henzeli József br. Bánffy Kázmér, Szalánczy Lőrincz, Winkler János, Vajda Péter Bőjtő Zsigmond, Lázár István, Dancs Mozes 1-1 frt. Garda József 60 kr. Benedek Károly 50 kr. Fogadják a szives felülvezetők az ifjuság nevében hálás köszönetüket. Nagyeued, 1890 febr. 14. Péter Károly r. biz. alelnök. Molnár Lőrincz ifj. pénztárnok.

Nyilvános számadás. Folyó évi február 8-án a helybeli temetkezési egylet saját pénztára javára tiszteletdíjat rendezvén, ennek összes bevételé 43 frt 51 kr. s kiadása 29 forint 15 kr volt, maradt tehát tiszta jövedelem 14 frt 36 kr. Felülvezettek: Bedőházi Béla 1 frt. Jányi Lajos gyógyszerész 1 frt 50 kr. Moldován Jakabné 1 frt. Tyukodi Lajos 1 frt. Sükösd Gerő, bocsárdi K. jegyző 50 kr. bocsárdi Pap Antal 50 kr. Albert Ernő 50 kr. Pesti Károly 10 kr. Deutsch Mátyas 20 kr. Jenő József 21 kr. Mint távol levők jegyeiket megváltották: Köblös Miklósé 1 frt. Imre Károly szolgabíró 50 kr. Betekiu Áron jegyző 1 frt. Kozma Gyéla, Sárd 50 kr. öz. Fábán Józsefné 1 frt. Seres Átilla, Benedekről 50 kr. Czövek Róbert k. jegyző 1 frt. Balogh József, Czelnáról 1 frt. Turza Mihály 1 frt. Holló Áron Gyulafehérvárról 50 kr. főtiszt. Bugyka Sándor Gy.-fehérvárról 50 kr.; mely szives adományaiért hálás köszönetüket nyilvánítjuk a fenntart uraknak és urnőknek a temetkezési egylet nevében. Magyarigen 1890. február 13. Kovács József és Szabó János, rendezők.

A legnagyobb áruház. Levelezünk a következőket írja: A napokban jutott kezeim közé Storeh Emil hazánkfiának a Bécsben I. Salzborgasse 1. sz. a létező hírneves áruszállító cég tulajdonosának új nagy és képes árjegyzéke. Habár e nagy áruház őrési kiterjedéséről és sokoldalúságáról már gyakran hallottam, mégis elámultam a katalógus gazdag tartalma bámulatos olcsó árai, reális üzleti elvei és szolid szállítási feltételei fölött. E katalógus még érdekes olvasmányok is mondható, fiatalnak és öregnek, szegénynek és gazdagnak uraknak és hölgyeknek. Az egyszerű pór, a szegény munkás épügy megtalálja ott szükségleti cikkeket kellően megmagyarázva, mint minden állásu jómódu polgár és a főúr. Ez a sokoldalúság valóban nagyszerű, és ez a katalógus több mint 100.000 példányban küldetik szét és kívánatra bárkinek ingyen és bérmentve bocsátatik rendelkezésére. Itt található üveg, porcellán- és majolica áruk, urali- és gyermekruhák, ilyenek gazdák, munkások és munkások számára, urali- és nőruhászövetek, Creton, selyem, atlasz, vászon- és fehérmű, urali- és nő- és gyermekfehérmű, háztartási tárgyak, uti-, dohányzó- és vadászszekélyek, kézi táskák himző munkák, gyapjú kendők, trikot-áruk, urali- és hölgykalapok, sapkák, cipők férfi- és női harisnyák, Jäger-féle áruk, gallérok és kényes, asztali készletek, ággyterítők, lótarak, keztük, illatszerek és szappanok, kellengyék ujszörlötték számára, kosztümök, tavaszi- és nyári ruhák, czérna és pamut derékfűző, butorszővetek, butorok, szivarkahüvelyek, evőeszközök, esőköpenyek, szőnyegek tűzmentes kazetták, plaidok, hálóköntösök, nap- és esernyők, ablakfőnyők.

Nagy tömeg nép volt a városháza előtti téren összegyűltve, melynek lélekéből fakadó és zajos szerencse-kívánatai között én felkiálték: induljunk és elindultunk Torda felé.

A legcsekélyebb akadály nélkül mentünk gyorsan és baj nélkül érkezünk Tordára azon édes remény által kecsesítve, hogy Enyed város megmentésére magyar katonaságot nyerünk. — *)

Prodán emberei tehát az enyedik menekülését nem akadályozták, sőt még a tanácskozást és üdvözlő-gást sem.

Az édes remény, mely az 5-én távozott enyedik kablát boldogította, hogy t. i. Enyed város megmentésére Tordáról magyar katonaságot nyernek esékhamar a legkeserűbb kiábrándulásba ment át. Ugyanis a küldöttség, melyhez a Tordán levő enyedik menekültek közül is csatlakoztak többen még az nap tisztelgett Czecz ezredes előtt. Szónoka előadta Nagyenyed város rendkívül szorongatott és siralmas helyzetét s könyes szemekkel kérte, hogy a parancsnoksága alatt álló magyar seregéből néhány száz embert küldjön Enyed felmentésére.

Czeczet a kemény természetű katonát az enyedik esdeklése meghatotta ugyan, de nem ingatta meg s a köldöttségnek így válaszolt: „Elég sajnálom az enyediket, de nem segíthetek. Bem tábornok által utasítva vagyok hogy a parancsnokságom alatt álló magyar csapatokkal Tordáról sehova ne mozduljak míg a tábornok nem rendeli.“**)

A küldöttség nem nyugodott meg. Kérését írásba foglalta s azt ifj. b. Kemény István főispán által Beóthy kormánybiztos kezébe juttatta. Január 9-ről kelt kérelmére adott kormánybiztosi szintén elutasító válasz, mikor Nagyenyed már égett s a rablás és gyilkolás ott javában folyt.***)

*) Vajna István jegyzetei alapján.

**) Vajna István jegyzetei alapján.

**) Lásd: br. Kemény Gábor „Nagyenyed és vidékének veszedelme 1848-49-ben“, 152 lap.

(Folytatása következik.)

nakendők, díszműtárak, gyermekjátékok, fali- és zseb-órák, még pótkávé, thea, rum, cognac és jó valódi palackborok is, és miután ez áruház zseniális tulajdonosa a nagy fogyasztásban keresi hasznát, mindezen áruk szolidak és bámulatos olcsók. Azt hiszem, hogy mindenkinek szívességet tettem, midőn ez árjegyzékre figyelmettem. Egy levelező lapba kerül és a ki kívánja azonnal megkaphatja.

Érdekes fogadás a büntető bíróság előtt. Budapesti levelezünk a következő érdekes esetet közli velünk. Robicsék Lipót hazánkfi bécsi gyáros, kinek Nestroy- utcza gyárában készülő tűz és betörés mentes zajtalanul gördülő redőnyajtói világhírré tettek szert, nemrég Budapesten tartózkodva egy vendéglőben találkozott K. B. budapesti concurrensével. Beszélgetés közben B. azt az állítást kockáztatta, hogy az ő görredőnyei ép oly zajtalanok mint Robicsékéi. Robicsék tagadta ezt, mire B. 20 üveg pezsgőre fogadást ajánlott. Robicsék elfogadta és hogy a fogadás gyorsan és részrehajlatlanul eldöntessék B. azt ajánlotta, hogy a vendéglőnek 10 éves kis fia legyen a bíró, egyikük se szóljon hozzá egy szót sem, hanem írják fel neki egy papírra a mit tőle kívánnak és ő aztán a kísérlet után szintén írja fel, hogy hallott-e zajt vagy nem? Robicsék ezt is elfogadta. A kísérlet a flu jelenlétében azonnal megtörtént és pedig B. előnyére, mert a fia a görredőny leeresztése után azt írta fel a papírra, hogy nem hallott semmitféle zajt. Robicsék habár ő elég zajosnak találta a redőnyt, mint gavallér ember még aznap 20 palack pezsgőt küldött B. akására. Másnap Robicsék ugyanabban a vendéglőben ebédelt és véletlenül megpillantotta a tegnapi mint bíró szerepelt fiút. Magához intette és néhány kérdést intézett hozzá, mire azonban választ nem kapott, míg végre kiült, hogy a fia a legmagasabb fokú siketségben szenved. Képzeltetni Robicsék meglepetését és méltó felháborodását Nem szólt semmit, hanem másnap család czimén büntető feljelentést tett B. ellen, egyszersmint visszakövetelve a pezsgőért fizetett 100 frjtát. A bíróság a kihalgatott tanuk vallomása alapján 2 havi fogságra ítélte B-t, mert kitént, hogy előtte a gyerek siketségbe ismeretlen nem volt. Robicséket azonban a 100 frt iránt a „somás utra utasította. Robicsék tehát ide fordult és mivel itt már a fogadás lényegéről is szó volt, felmutatott egy a bécsi városi tanács által 343735 sz. a. kelt bizonylatot, melyben a Robicsék-féle tűz-és betörésmentes görredőnyök mint teljesen zajtalanul működők s minden tekintetben megfelelőek jelentettek ki. Mivel pedig a bíróság kiküldött szakértők kijelentették, hogy B. redőnyei amazokkal semmi tekintetben a versenyt ki nem állják, B. kénytelen volt a 100 frtot visszafizetni és a költségeket is viselni. Robicsék hazánkfi a 100 frtot 2 részre osztotta és két munkásképtelenné vált lakatos családjának adományozta.

CSARNOK.

Muki pajtás kalandjai Berlinben.

Muki pajtás derék fiu, jó firma volt, csak éppen hiányzott ahoz, hogy a legközelebb emberek sorába léphessen. Emilit hibája csak az volt, hogy a nyelvkehez nem mutatott nagy hajlandóságot, a mi neki Burkusország fővárosában nem csekély kellemetlenséget okozott. „Kedves barátim — mondja egyszer — mindig mondjátok, hogy nincs hajlandóságom a nyelvkehez; már hogyne volna, mikor a füstölt marhanyelv és dísznyelv a legnagyobb becsesel birnak előttem“. Valóban ezeket szerette is a jó Muki, de különben is nehezen forgó nyelvét, csak magyar discursusokra használta. A német nyelvet valaha, gimnázista korában tanulgatta, de csak egy muszájból, sőt még érettségét is tett belőle — csakjából. De academicus studens korában a négy évi cursus folyama alatt nem lévén kötelező a német nyelv tanulása, nem is igen foglalkozott vele, s csakhamar azt is elfelejtette, a mi kicsit valaha tudott abból. De azért ő határozottan állította, hogy még most is érti e nyelvet, csak szomorúan tapasztalja, hogy nem mindennap egyformán. Állítása szerint vannak olyan napjai, mikor mindent megért, de vannak olyanok is, sőt igen gyakran, a mikor nagyon keveset, vagy éppen semmit sem ért ebből az átkozott nyelvből. Voltak azonban egyes olyan kifejezések, melyeket a jó Muki nagyon szeretett hangsúlyozni pl. vopass, zupass, besser, blind stb. Ezeket elmagyarosodott német szavaknak állította. Mert nem lehet — ugy mond — hogy a magyar nemzeti csöndes legfontosabb kifejezései megtartották volna nemzetiségüket; hiszen ezek már Mokány Bercei által is nostrificáltak és igen zafos magyar szavaknak tartatnak“. Szóval a jó fiu nagyon harczolt e szavak magyarsága mellett.

Berlinbe érkezése után két nappal színházban voltunk én és Muki. Az előadott darabban egy német földre került angolnak szolgájával németül kelle beszélnie, de az angolnak ugy a német szavakat, mint a mondat-szerkezeteket lehető rossz németességgel kelle alkotnia.

Mikor az angolra került a szereplés, Muki arca derültni kezdett. „Barátom — szólit meg örömtelt arccal — soha sem hallottam valakit ily szépen beszélni németül; szíri-szóra megértettem a mit mondott“. Sét hogy sem tudtam elhiteni Muki szomszédal, hogy ellenkezőleg áll a dolog.

Előadás után két nappal a „Kaffee Bauer“-be mentem Muki-val; az említett színész is ott volt, éppen beszélgetett egy másik színész collegájával. „Ej de pompás — szólit Muki — érzem, hogy ma mindent fogok érteni németül“. De nagyon csalódott, mert bár nagyon jól hallotta kedvenc színésze hangjait, mindazonáltal szót sem értett beszédéből, pedig a discursus németül folyt. „Ej na, nézze csak az ember — békátlankedik Muki — hogy is képes ez az ember angolul beszélni, mikor oly szépen tud németül! Próbáltam felvilágosítani, hogy most beszél szépen németül, de hasztalan volt; Muki mérges lett szavamra, elrohant s ott hagyott.

Két nap mulva beállit hoztam az én Mukim.

Kedves pajtás, — szólit meg, — valóban én soha ilyen embereket nem láttam mint ezek a berliniek; na de kérek ne neves, mert igazán furcsa dolog az, hogy ezek manapság már mind angolul beszélnek. Tudod, mióta arra vitt végzetem, hogy a „Kaffe Bauerben“ töled elváltak valóban sok viszontagságon kellett átázolnom; valóságos Tallagi János lett belőlem. Mikor töled két nap előtt elváltam, egyenesen a brandenburgi kapu felé vettem utamat; azon áthatadva a Thiergartenben szándékoztam magamat a város zajától félrevonni. De képzeld eltévedtem abban a nagy kertben s délután négy órától este 10 óráig bolyongtam, mint egy bolond. Hosszas bolyongásaim közepette egy lelket sem láttam jódarabig. Egyszer csak egyik szélesebb uton megpillantok egy egyenruhás alakot; rendőr volt, barátságosan megakarom szolítani, midőn egyszer csak nyakon ragad, rettenetesen beszél, a miből én egy szót sem értetem; hurezol magával, én megijedek, hogy mit akarhat ez velem, elkezdek kiabálni, de nem könyörtül rajtam. Sokszor hallottam, hogy ilyenkor jó a Student kártyát előmutatni; nagy nehezen ki is rántom a zsebemből s szeme elé tartom. Valóban csudálatos hatása volt e kártyának mert az „én nyaggatóm félbe hagyott a nyaggatással s szerencsésen megmenekültem. Tovább haladva egy Drosket (bérkocsi) pillantottam meg. Hála Istennek, gondolom, nem bánom bármi legyen, de erre már felülök, ha nem is haza, de reményem valahová csak házak közé viszen, s ott legálább életem biztosítva van. Megállítottam, nagynehezen megmondottam neki lekásomat, már t. i. az utcát és házszámot. Felvett és nyilsebességgel rohogott velem hazáig: Na de itt jött még csak a ne mulass. Képzeld nem tudtam tőle megkérdezni, hogy mit kostál a kocsi-kázás. Mit volt tennem; kivettem összes pénzkészletemet mely lehetett ugy 12 márká, tárczámból a markomba borítottam s elébe tartám, hogy ez összegből vegye ki illetményét. De képzeld a gonosz azt hitte, hogy én megakarom ajándékozni s az egészet elvette; csak ezeket mondva „Ike kann jehen Herr Iraf, net var!“ elhajtattott. És barátom mindennek csak az az oka, hogy én nem tudok angolul, mert világosan tudom, hogy éppen olyan napon volt, mikor mindent értettem németül: sőt még beszélni is tudtam volna. De hiába a Droske csak angolul tudott.

Az én peches pajtásom elbeszélésére magam sem tarthattam tovább a nevetést; önkénytelenül hahotára fakadtam. De ő megint mérges lett s nem győzte eleget bizonyítani, hogy ezen bizony semmi nevetni való nincs. Csak miután megígérttem hogy többet nem nevetek, volt hajlandó még néhány pechjét elbeszélni.

„Tegnap, — folytatja Muki — ebédelni szándékozva a Salvatorba mentem, az étlapok már mind le voltak foglalva. Egy kelner azonban sejtve, hogy ebédelni akarok, udvariasan hozzám jön s így kezdi beszédét. „Mahlzeit!“ Jebratene Jans, Buillon, Sauer Kohl, Beske-lyer Gollasch, Salz — Kevets — und Bratkertoffel?“ Sejtettem, hogy ez a jó ember az étlapot adja elő élő szóval; bár adta volna inkább írásban. Visszaemlékeztem arra, mikor Enyeden a Tigris bécisínál számláltattak elő az ételek; jól emlékszem először mindig a marhabus levest mondotta a jó Tigris, hát gondoltam magamban hogy Mahlzeitot kérek, mert valószínűleg az lesz a leves. Meg is mondtam, hogy Mahlzeit. De az én kelnerem mind csak ismételte, hogy Mahlzeit, Mahlzeit és nem távozott. Ejnye gondolám vajlon mit akar ez velem? Ahá, bizonyosan azt akarja, hogy a mit még enni akarok mondjam meg neki, hogy ne keljen többször járnia. Nos én már rég nem ettem kártifolt; tehát kértem Baratkartoffelt. El is ment az én kelnerem s pár percz mulva előmbé állit egy tányér krumplival. Vártam egy darabig, de láttam, hogy egyebet nem akar hozni, hát én bizony megettem a krumplit s nehogy nagy járjak mint a Droskeval, egy márkát az asztalon hagyva eljöttem. Na hát igazán nem tartod furcsának ezt hogy itt az ember még ebédelni sem tud, mert még a kelnernek sem beszélnek németül?

*) Így beszél a berlini nép.

***) Így köszönnek Berlinben déli 12 órától délután 5 óráig.

aztán elbeszélte még a jó fiú, hogy a Berlin mellett fekvő Pankovban, hogy járt a háziasszonnyal, ki valamely állítását egy társaság előtt vele akarrán bizonyítani kérdezte tőle „Habe ich nicht wahr gesagt?“ mire bár az asszony éppen az ő előnyére akart bizonyítani, ő azt hívtán, hogy jól felel, rámondta hogy nein.

Pár nap mulva Muki lelkesedéstől lángoló kebellet állít be hozzám. „Barátom, — kiált fel, — soha ily csodát! Találkoztam egy studenssel, a ki kilencz nyelven beszél. Hallottál te még ilyet? Az igaz, hogy borzasztó feje lehet. Kérlek tud angolul, francziánul, németül, olaszul, svédül, hollandusul, oroszul, busmannul és kafferül. Azt mondotta, hogy a Kaffer nagykövetségnek helybeli tanácsosa. De milyen kedves fiú, tudod a legszorosabb barátságot kötöttük meg tegnap a Wintergartenben; innen azonban nem sokára a Weltrestaurantba mentünk át, mert az én új barátom, a mint mondá, csak olyan helyt érzi magát jól, a hol a világ minden részéből lát embereket. Különbön nemzetiségére nézve spanyol és Cordovani születésű, a mit már az is bizonyít, hogy szép kordován bőr eszímája volt“.

Hanem erre már csakugyan megkérdeztem, hogy miféle nyelven kötötték meg a barátságot. Mire is Muki azt felelte, hogy ő se tudja, hanem hát a főszerepet a társalgásban a mimika és gesztus vitte. Na persze el lehet képzelni, hogy egy olyan embernek, a ki kilencz nyelven tud, s ha még ráadásul az anyanyelvét is tudnia kellett valaha; (a miről azonban hallgat a Muki kronikája) a gesztáló és mimikáló képessége nagyon ki lehet fejlődve. Azonban elég azt mondanom Muki pájtás ezen emberére nézve, hogy pár nap mulva a „Kaffee Reichshallen“-ben, midőn Muki ide betért, kilencz nyelvet beszélő diplomata studentét kelneri szolgálatokban találta foglalatokodva.

Sok idő telt el s Muki sokat tapasztalt Berlinben. De mindenekefelett abba győződött meg legjobban, hogy egy ilyen nagy városban ezek a nagyvilági emberek nagyon hajlandók lóvá tenni a tapasztalatlan embert; de arról is meggyőződött, hogy a berlini angolos hangzású nyelv (szerinte) és a levegő nem lesz neki alkalmas a nyári semester hó napjaiban; elhatározta tehát, hogy a nyári semesterre Marburgba megyen. Innen menni fog. De hogy jut el oda? Azt ő sen tudja, mert a mint ő mondja, még azok a vasuti bakterek is mind angolul beszélnek.

Brandenburgi.

Kertészeti közlemények

* **Uj gesztenyefaj.** Egy Velosóban tartózkodó s hazai gyümölcsészetünk iránt érdeklődő honfitársunktól a következő sorokat kaptuk, melyeket főképp az alföldi kertész és gazdaközönség figyelmébe ajánljuk:

„Magyarország déli részeiben tett tanulmányi utam alatt azt tapasztaltam, hogy a szelid gesztenye (Castanea vesca) nagyon ritkán fordul elő az ottani gyümölcsösökben. Felhasználtam tehát az alkalmat s melegen figyelmébe ajánlottam ezt a szerföltött hesznos fát egy a nagyobb birtokosoknak, mint a kis gazdáknak, megmagyarázva nekik, hogy mily hasznos dolgot művelnének, ha a szelid gesztenye tenyésztésére több gondot fordítvának. Erre azonban a legtöbb birtokos azt felelte nekem, hogy a szelid gesztenye Magyarországon nem sikerül, mert a sok szelet, a zord éghajlatot stb. ki nem bírja. Elhatároztam tehát hogy keresek olyan gesztenyefajt, mely az említett kedvezőtlen viszonyok közt is megállja helyét. Törekvésemet siker koronázta, mert Tokióból olyan gesztenyefajnak néhány fészkáját és gyümölcsét kaptam, a mely, mint a tenyésztési kísérletek mutatják, teljesen bevált. Ez a Castanea japonica (japán gesztenye.) Meg vagyok róla győződve, hogy ebben oly gesztenyefajt sikerül találnom, melynek tenyésztése Magyarországnak ugy sziklás partvidékén, mint a Bánságban nagyon kifizetné magát, mert gesztenyét sohasem lehet annyit természetben a meynyi elkélni. E gesztenye kitűnő tulajdonságainál fogva bizonyára nagyon gyorsan elterjedne; nagyobb, izletesebb és finomabb valamennyi európai szelid gesztenyénél. Fája igen szép, egészséges növény. Az észak-amerikai Egyesült államokban teljesen télállóknak bizonyult s 20—24 R. fokú hideg sem ártott neki. Egy észak-amerikai farmer leveléből arról értesültem, hogy ott szelített Francia, Spanyol és Olaszországból való gesztenyefaj tenyésztésével tettek kísérleteket, de sikertelenül, mert az európai szelid gesztenye az ottani szigorú telekben mindig elfagyta, minél fogva a Castanea vesca alanyul sem való a Castanea japonica számára ugy; hogy ezt az mindig magról kell nevelni. A japán gesztenye mar 3—4 év mulva ad szép termést, mely évről évre nagyobbodik. Egy egy gesztenye sokszor 45 grammot is nyom. Nagyon örülnek, hogy ha e soraim buzdító hatása következtében a magyar alföldi gazdaközönség megkísérlené e gesztenye terjesztését, mert meg vagyok róla győződve,

hogy rövid idő mulva Magyarország kevés gyümölcsösöiből hiányoznék s a magyar gyümölcsészetnek újabb lendületet adna.

Meyersbech Emil.

* **A begonia szobába való szép növény.** A begoniákat két csoportra osztjuk, vannak olyanok, melyeket virágjukért és olyanok, melyeket szép leveleikért kedvelünk és tartunk virágkosarunkban. Ez utóbbiak közt, legszebb a begonia rex csodálatos színekben tündöklő leveleivel. A pompás növénynek számos fajtája van s valamennyinek a levelei más alakúak; az egyiket hosszukásak, a másikon inkább kerekdedek, de valamennyit pubább vagy messzebb szőrözöt borítja. Ezüst vagy bronzszínű ragyogványokat csak fokozza a majd sötétebb, majd világosabb, egy vagy sokszínű alap, mely nem ritkán segélyben végződik. Valódi pompáját a Begonia rex csak ott ott fejti ki, a hol kissé árnyékos, védett meleg helyet adunk neki, tehát a meleghának valamely szabadon álló ágyán vagy a szobában levő virágasztalon. Nem szükséges, hogy okvetlenül az ablakhoz állítsuk, a kertben pedig épen nem szabad azt a növényt nagyon szellős vagy oly helyre állítani, a hol a gyenge leveleit a szél összetépheti. A begonia rex jó, tápdus hangaláp vagy harasztföldet szeret, úyáron gyakran kell öntözni. A cserép fenekére olyan anyagot, pl. cserépdarabokat kell tenni, mely a vizet átterszi. Télen levelei behuzódnak, akkor kevésbé öntözzük, de világosabb helyre állítjuk. Igen érdekes a Begonia rex szaporítása is. Ez a meleghánban sikerül legjobban olyan ágyon, a mely alról melegszik; minthogy azonban nyáron is, mikor nem melegítik, ugyanazon az ágyon maradhat, kétségtelen, hogy a szobában is sikeresen lehet szaporítani, következő egyszerű módon. Egy szivardobozt megtöltünk tiszta homokkal, erre ráteszünk visszacsú egy begonia levelet s nyelét a homokba nyomjuk. Ott a hol a főborda elágazik, ezt hegyes késsel megszurjuk, s a levelet ezeken a helyeken pálezikákkal a homokra nyomjuk s az egésze üveg-haragot borítunk. Eleintén minden nap többször könnyen meghintjük vízzel s nemsokára azt látjuk, hogy a pálezikák mellett két-két új levél mutatkozik. Miután ezek az új levelek kellően kifejlődtek, vigyázva kivesszük őket gyökereikkel együtt a homokból s előbb kisebb, később nagyobb cserepekkel ültetjük át. A virágos begoniákat magról nevelhetjük legsikeresebben; a magot széles lapos edényekbe ritkásan vetjük. Legalkalmasabb föld erre a czebra az, mely felerészéből folyóvízi homokból és felerészben harasztföldből áll. A begonia magját januártól kezdve június végéig vethetjük; a palántákat sem kiszáradni nem szabad hagyni, sem annyira nem szabad öntözni, hogy mindig vízben álljanak. A virágos begonia nagyon gyorsan fejlődik s ezért sok tápanyagot és napot kíván; ennek a tulajdonságának megfelelően gyakran friss földre s nagyobb cserepekbe ültetik át. A teljes virágzásban levő begoniákat is átültethetjük a nélkül, hogy megártana nekik. A cserepeket nedves mohába burkoljuk, hogy ki ne száradjanak. Ha öntözés után a leveleket megmossuk s aztán langyos vízzel megfecsendezzük, ez sokat használ nekik. A nagyon korán vetett magból kelt begoniák már az első évben is virágoznak, de teljes pompájukat csak a második évben fejtik ki.

Gazdasági vegyes.

* **A pajorok könnyű módon való kiirtása.** A pajorokat a Journal d'Agriculture pratique állítása szerint igen könnyen ki lehet irtani egy szerrel, melyet Croizette-Desnoyer talált fel arra a célra. A szer nem egyéb benzinnél, melyből egy negyzetméterre 3 gramot kell mintegy 5 om. mélyen a földre önteni. Franciaországban a benzint olyan eszközzel lövelik a földre, a milyent a szénkénegezés használnak. Az idezett lap szerint egyszeri befecsendezés is használ némely esetben mégis kétszer kell befecsendezni, hogy a siker biztos legyen. A költségek hektáronként 18 frtra ragnak. Kisebb területeken ugy segít magán az ember, hogy ültető fával lyukat fur a földre s ezekben önti a megfelelő mennyiségű benzint s azután betaposza.

* **A penészes kenyér hatása az állatokra.** A penészes kenyeret rendszeren a baromfival szokták feletetni, a mi olyan hiba, mely sokszor nagyon is megfoszolja magát. Bár mily jó elesség a házi kenyér kis adagokban a baromfi számára, a penészes kenyér határozottan veszélyes, mert mérget tartalmaz, mely kólikát idéz elő, hasmenést s a hátsó testrészek felfuvódását okozza, minek következtében az illető állatok gyakran elpusztulnak. Ugyan ilyen hatása van a penészes pogácsának is a házi állatokra. A penészes kenyeret tehát, hogy a baromfiak meg ne árton, főzzük meg s ugy adjuk a tyukoknak, kacskának, más szárnyasainknak.

— **A sertés-orbánéz gyógyítása.** A meklenburg-streliezi gazdasági egyesület legutóbbi ülésének egyikén Blank martini uradalmi bérli bejelenté, hogy csálhatatlan szer talált fel egyrészt a sertések orbánéza, másrészt a juhok lépfénye ellen, a mely számos kísérlet alkalmával nemesak preventiv, hanem gyógyító szernek is bizonyult. A szer igen egyszerű s nem áll egyébből, mint abból, hogy az olokait istálók tisztított karbolsav gőzével kigözzöli. Ezt a szer Blank állítása szerint véletlenül fedezte fel midőn néhány évvel ezelőt az orbánéz nagy mértékben pusztított. Noha sertéséi közt több darab már megdöglött, a gőzölés után a baj nem történt tovább s miután az ólat még néhányszor kigözzöltette, valamennyi sertés meggyógyult s a vész teljesen megszűnt. Ugyanily gyorsan és biztosan hatott ez a szer egy évvel később is, mikor az orbánéz újra fellépett. A karbolgöz a sertéseknek legkevésbé sem árt, akkor sem, ha erősen gőzöltetnek az ólat, a mellett a szer olesó s a

egy történik, hogy kis vaslapátokat megtüzesitenek és egy kis tisztított karbolsavat öntenek rájuk. A feltaláló maga más állatok ily módon való gyógyításával nem tett még kísérletet, hanem tanácsára egy szomszéd birtokon a lépfényes jukokat gyógyítottak meg vele. Már vagy 200 juh hullott volt el, mikor a gőzölést megkezdték, oly módon hogy az egész juhállományt újra visszaterelték abba az akolba, a melyből a baj miatt kihajattak, s mikor beant voltak, ajtókat, ablakokat jól becsukták s aztán néhány napig erősen gőzölték karbolsavval. Az eredmény ebben az esetben is a legjobb volt.

Meteorológiai adatok

január 8—14 Nagyeneden.

NB. Az adatok sorrendje: légnyomás közepe mm teng. szinén, hőmérsék közepe, maximuma és minimuma C° mm. borulat (bt=borult, bs=borus, dt=derült, ds=derős) legnagyobb szél (E—K—D—N 1—10 fokkal) stb. Az egész hétről szóló sorozat zárjeles számai az előbbi hét közti különbséget jelentik.

Szombat.	68.9	-1.7	+1.6	-0.4	95	bs	D1	0.1	hó
Vasárnap	64.8	-4.4	+1.6	-0.9	82	ds	DN1	ny	"
Hétfő	68.0	-7.5	-2.5	-12.0	83	ds	EN3	—	"
Kedd	71.8	-7.3	-1.4	-12.2	36	bs	EN1	ny	hó
Szerda	70.1	-4.1	+2.0	-0.8	87	ds	EN2	—	"
Csütörtök	68.6	-7.4	-1.6	-13.5	84	ds	EN2	—	"
Péntek	70.8	-5.4	-1.0	-10.8	90	bt	K3	3.1	hó
Egész hétről.	69	(-1.5)	-5.4	(+4)	88	(+4)	ds	3.2	

A jövőben valószínű időjárás: egyelőre még havas, hideg azután enyhülő.

Közi: Dr. F. D.

Felelős szerkesztőség:

DR. MAGYARI KÁROLY. TÜRÖK BERTALAN

Kiadótulajdonos: WOKÁL JÁNOS.

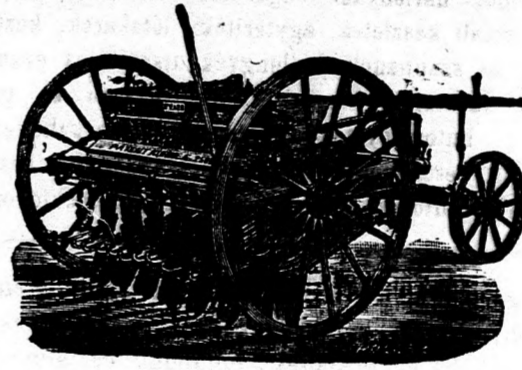
(4) **Ball-Seidenstoffe von 60 kr.** bis fl. 6.35 p. Meter — (ca. 650 versch. Dessins) — vers. roben- und stückweise porto- und zollfrei das Fabrik-Depot G. Henneberg (K. u. K. Hofliefer.) Zürich. Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

Répatermelők figyelmébe!

KÜHNE E.

GAZDASÁGI GÉPGYÁRA

Gyár: MOSONBAN. Főraktár: BUDAPEST, VI., váci-körút 21. (Alakult 1855.)

ajánlja egy és kétvasú ekét, Laacke-féle hírneves rét- és szántóföld boronát, Turcsányi-féle szab. kéregtörőt.

HUNGARIA-DRILL

a legjobbnak elismert sorvető gépeit. Répatermelők számára könnyű olesó sorvető-gépeit, kitűnő jó répavető-gépeit, (különlegesség), ugyszintén mindennemű kapáló és mivelő eszközeit. (1-6)

4954/1889. évi

Arverési hirdetmény.

A nagyenyedi kir. járásbíró, mint telekkönyvi hatóság által a kir. kincstárnak Bán Juon, Bán Száva, Bán Tyia és Ban A. el. végreh. ügyében, végrehajtató kérelmére, a végreh. árverést 157 frt 80kr tőke követelés, ennek 6% kamata 29 frt 52 kr. és 7 frt 64 kr. perbeli már megállapított, valamint jelenlegi 7 frt 50 kr és a még felfemerülő költségeknek kielégítése végett, végrehajtást szenvedők Bán Juon, Bán Szavn, Tyia és Bán Anikának a farkastelki 87 sz. tjkben A-1. 3-9 rendszám alatt ingatlanai 388 frt megállapított kiküldési árban elrendelte.

Az árverés 1890. évi márczius hó 7-ik napján d. e. 10 órakor Farkastelke községben fog megtartani.

Árverezni szándékosok, végreh. kivételével tartoznak az ingat. becs. árának 10%-át készpénzben v. óvadékképes érték-papírban letenni. Vevő köteles a vetelárt az árverés jogerőre válta után 2 egyelő részben 30 és 60 nap a minden egyes részlet után az árverés napjától; számitandó 6% kamatokkal együtt a nagyenyedi kir. adóhivatalnál, mint bíró letéti pénztárnál letézni.

A bánatpénz az utolsó részletbe fog beszámíttatni.

Az árverési feltételek a hivatalos órák alatt ezen kir. bíróság mint telekkönyvi hatóságnál és Farkastelke község előljárásgánál tekinthetők meg.

A kir. járásbíró, mint telekkönyvi hatóság. Nagyeneden, 1889. augusztus 19.

Csegeri, k. aljárásbíró.

Ny. Wokál Jánosnál Nagyeneden, 1890.

Szerkesztő Nagy A. KIADÓ

lap szellemi közlemény

Kiadó Wokál János

az előfizetők bérmentes

Készítők

Gr

1867. f.

a dualismus... lelos kormány... vezve. 1890... gróf Andrass... kir. v. b. t. gyapjasrend... több rendjei... spanyol gra... tenger partja... lefolyt idő a... soha el nem... azon tényeke... vét feleldhet... egyaránt.

A nagy... rából, kit M... gáának mon... nek legragy... arról, hogy... kitűnő tulajd... jellemző kép... a becsülés s... Feljúl... ki Andrassyb... megvalósítójá... részvét, Le... bánatos szav... mával s ez... külföld hatal... ainak és sa... viszi a föld... leverő híre.

Emléke

Kik 4... gyobb része... is csak Ilová... nos jöttek vie... hogy felment... hir vétele. ige... okozta Enyede... területén, me... és danolása z... Mint a... den kísérletet... üldözönek teg... is megtette s... rendkívüli vis... mint láttuk G... mánybiztosho... nak, ki ren... séges ember... tett meg azt... Meghalt inke... A Toró... január 7-én... letet, hogy s... Ugyan... férfiak, közt... Miklós, és N... reggel megju... Qzójuk